

Huumeiden käyttäjä sairaalassa

Infektioidentorjunnan ja tartuntatautien
koulutuspäivä 11.12.2025

Lydia Hahl-Häkkinen

Päihdepsykiatriin osasto, osastonlääkäri

Huumeiden käyttäjän kohtaaminen

- Huumeiden käyttäjät on yleisesti hyvin ylenkatsottu ihmisryhmä
- Ammattilaisen on hyvä olla tietoinen niistä tunteista, joita päihdepotilaat hänessä ja muissa hoitoon osallistuvissa herättävät
- Päihteiden käyttäjä ei ole terveydenhuollossa toivotuin potilas
 - Ongelmakäyttäjät saattavat olla epäsiistejä, räyhääviä, arvaamattomia ja vaativia
 - Apua tarvitessaan päihdeongelmainen useimmiten on kriisissä, epäonnistunut, kokee häpeää, syyllisyyttä ja masennusta, saattaa olla aggressiivinen, vastusteleva, ylimielinen tai manipuloiva
- Päihteiden ongelmakäyttäjän kohtaamista helpottaa, jos riippuvuuden näkee lääketieteellisenä sairautena

Ongelmakäytön taustaa

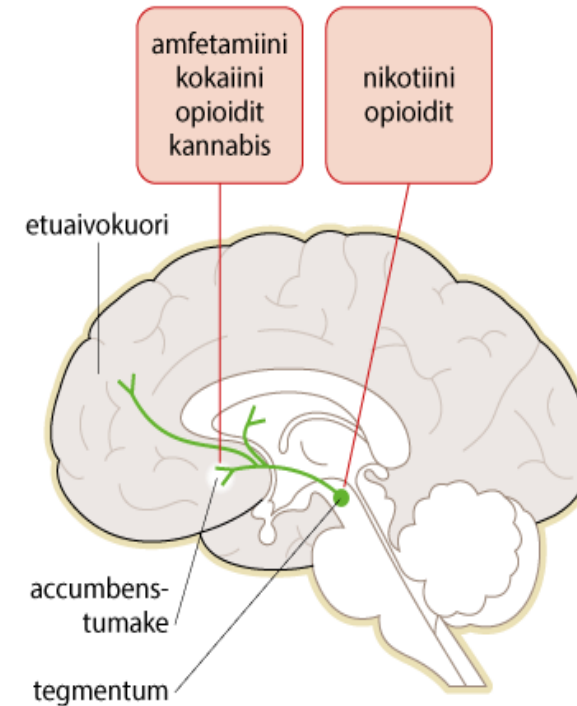
- Päihteiden käyttö on usein osa laajempaa ongelmien vyyhtiä, johon liittyy myös ylisukupolvista syrjäytymistä ja päihdeongelmia
- Päihteiden ongelmakäyttö on pitkä jatkumo
 - Haitallisesta käytöstä kontrolloimattomaan riippuvuuteen
- Siihen, eteneekö käyttö kokeiluista riippuvuustasoiseksi, vaikuttaa käytön säännöllistymisen lisäksi myös perimä
 - Päihderiippuvuudessa perintötekijöiden selitysosuuden on arvioitu olevan jopa 50–70 %
- Fysiologinen riippuvuus ja neurobiologinen addiktio ovat eri asioita

Riippuvuus

- Krooninen sairaustila, jolle on ominaista toleranssin kehittyminen, pakonomainen tarve saada huumetta ja kykenemättömyys pidättäytyä huumeesta
- Fyysinen riippuvuus
 - Vieroitusoireet
- Psyykkinen riippuvuus
 - Pakonomainen halu saada huumetta ja kykenemättömyys pidättäytyä huumeen käytöstä huolimatta vakavista seurauksista sekä huumeen käytön myötä kehittyvä toleranssi
- Sosiaalinen riippuvuus
 - Riippuvuus ryhmään, jossa päihteitä käytetään

Addiktion hermostollinen perusta (Huume- ja lääkeriippuvuudet, Duodecim)

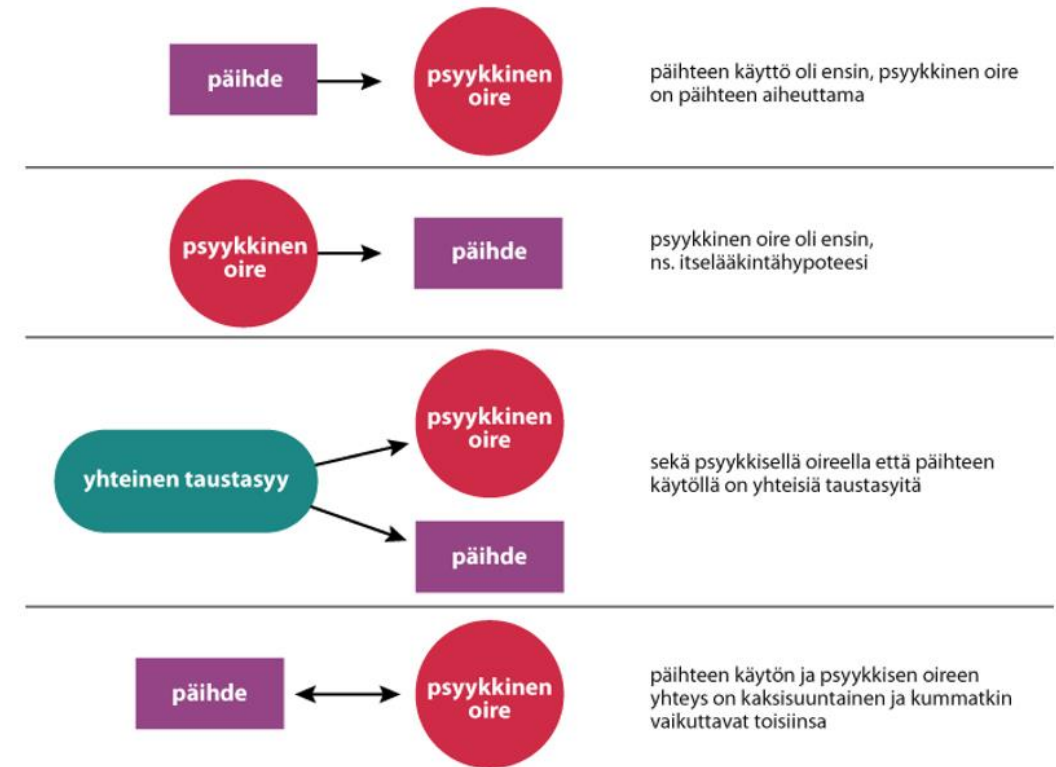
- Addiktio ”kaappaa” käyttöönsä aivojen mielihyväjärjestelmän, joka on vuorovaikutuksessa aivojen stressijärjestelmän ja toiminnanohjaukseen osallistuvan prefrontaalikorteksin kanssa
- Ilman päihteitä on äärimmäisen huono olo psyykkisesti ja fyysisesti
- Stressijärjestelmä herkistyy
- Kyky hallita omaa toimintaa heikkenee

Kuva 1. Aivojen mielihyvärata. Tegmentumin alueelta alkavan hermoradan solut vapauttavat alkoholin ja muiden päihteiden vaikutuksesta dopamiinia accumbens-tumakkeessa ja etuaivokuoressa.

Kaksoisdiagnoosi

- Päihdeongelmat ja mielenterveydenhäiriöt kietoutuvat usein toisiinsa
- N. 50–70 %:lla päihdehuollon palveluita käyttävistä on kaksoisdiagnoosi
- N. 40–60 %:lla vaikeata mielenterveyden häiriötä potevista on jossakin elämänsä vaiheessa päihdehäiriö

Duodecim: Psykiatria 2021

Päihteiden käytön psykososiaalisia seurauksia

- Autonomian menetys ja lyhytjännitteisyys
- Rajoittuneet ongelmanratkaisukeinot ja tunnesäätelytaitojen puute
 - Puolustusmekanismit ja selviytymiskeinot kehittymättömiä
- Krooninen stressi
 - Taistele tai pakene -moodi
- Stigma ja häpeä
- Syrjäytyminen

Ongelmia, joita saattaa tulla vastaan huumeiden käyttäjien kanssa

- Huoli voinnista
- Vieroitusoireet
- Päihdehimo
- Päihteiden käyttö osastolla
- Lyhytjänteisyys
- Luottamuspula
- Epärehellisyys, salailu, valehtelu
- Riippuvuussairaus on niin vahvasti potilaiden toimintaa ohjaava, että he eivät yleensä itse pysty rajaamaan itseään, eivät vaikka haluaisivatkin

Ratkaisuja

- Jokainen potilas ja tilanne on yksilöllisiä
 - Ei ole olemassa ns. keittokirjaohjeita
- Tuomitsematon asenne on onnistuneen kohtaamisen peruslähtökohta
 - Kuunteleminen ja validointi
- Suora ja rehellinen vuorovaikutus
 - ”Ei veljeilyä eikä vittuilua”
- Ongelmakäyttäjän kohtaamiselle ei ole mitään erityisiä sääntöjä tai ohjeita, vaan hänet on kohdattava kuten kuka tahansa ihminen: **vastuullisena aikuisena** ja omista lähtökohdistaan mielekkäitä ratkaisuja tekevänä henkilönä

Ratkaisuja

- Raitistuminen on usein epärealistinen tavoite
- Vieroitusoireiden tiedostaminen/tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja hoito
- Riittävän selkeät ja yhdessä läpikäytyt raamit sekä perustelut niille
- Turvallisuus
 - Vartijan käyttö?
 - Vierailijoiden rajoitus?
- Epätäydellisyyden hyväksyminen

Vieroitusoireet

- **Alkoholi ja bentsodiatsepiinit:** ahdistus, levottomuus, ärtyneisyys, lihasjännitys, univaikeudet ja päänsärky, aistivääristymät, delirium ja tajuttomuuskouristuskohtaukset
- **Opioidit:** ahdistus, unettomuus, kivut, lihaskrampit, pahoinvointi, ripuli, kylmän-kuuman vaihtelut, hikoilu, nenän vuotaminen
- **Stimulantit:** ahdistuneisuus, masennus, pelko- ja tuskatilat, unihäiriöt, levottomuus ja väsymys
- **Kannabis:** ahdistuneisuus, ärtyneisyys, keskittymiskyvyttömyys, unettomuus, ruokahaluttomuus ja epämääräiset lihaskivut

Vieroitusoireiden hyvä hoito

- Vieroitusoireet vaihtelevat lievistä ja lyhytkestoisista voimakkaisiin ja pitkäkestoisiin psyykkisiin ja fyysisiin oireisiin
- Vieroitusoireiden voimakkuuteen ja keston vaikuttavat yksilöllisesti useat asiat kuten
 - Käytetyt huumausaineet, niiden määrä, käytön tiheys ja kesto, käyttötapa
- Vieroitusoireiden hoito
 - [vieroitusoireet huumausaineista](#) (Akuuttihoito-opas)
 - Huomioi ainakin ahdistus, kivut, uni, vatsan toiminta, tykytykset
- Opioiditukihoito
 - [Huumeriippuvaisen opioiditukihoito sairaalassa \(SPÄI\) - Ohjehakemistot - intra.pirha.fi](#)

Alfa-PVP

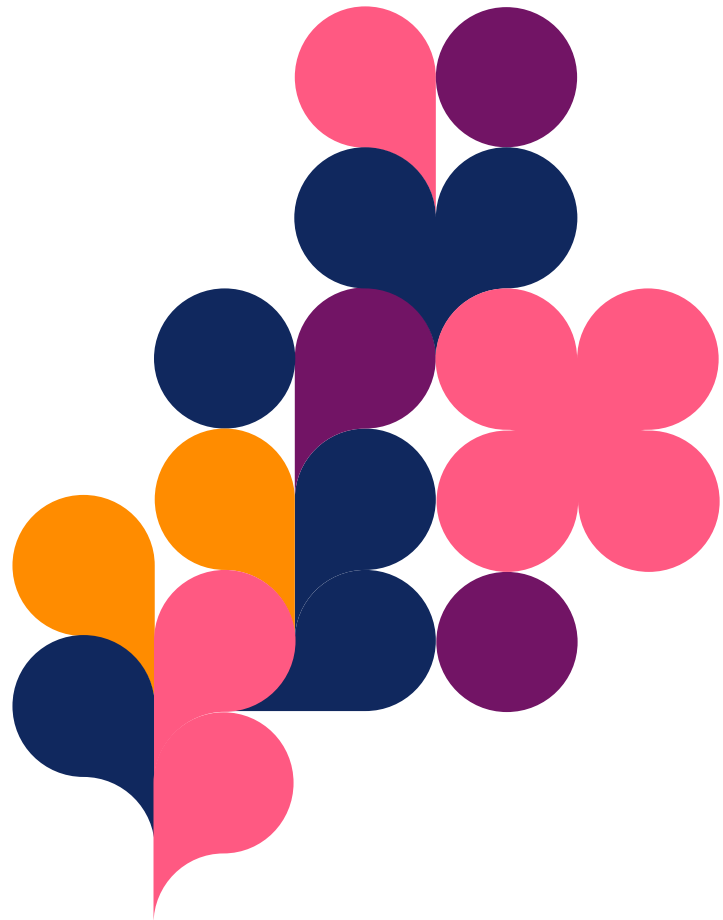
- Synteettinen katinoneihin kuuluva stimulantti, kiihdyttää keskushermostoa voimakkaasti
- Käyttö yleensä polttamalla tai iv
- Vaikutus on äärimmäisen voimakas, mutta lyhytkestoinen
- Vieroitusoireet ovat voimakkaita
 - Väsymys, masennus, ahdistus, itsetuhoisuus, unihäiriöt
- Vieroitusoireiden hoito
 - Lepo, ravitseminen, nesteytys
 - Oireenmukainen hoito
 - Bentsodiatsepiini lyhytaikaisesti osasto-olosuhteissa

Alfa-PVP

- Muita stimulantteja suurempi riski riippuvuuteen ja haittavaikutukseen
- Aiheuttaa psykoosioireita merkittävälle osalle käyttäjistä
 - Psykoosioireet yleensä väistyvät suhteellisen nopeasti päihdekäytön loputtua
 - Oirekuvassa aistiharhat, harhaluulot ja impulsiivinen väkivaltaisuus
- Pitkäaikaishaitat
 - Kognitiivinen heikentyminen, masennus, unettomuus, pitkäaikaiset psykoottiset oireet
- Infektiot
- Syrjäytyminen ja eristäytyminen

Tahdosta riippumaton hoito

- Vuoden 2023 alussa voimaan tulleen uuden päihdehuoltolain §11 mahdollistaa tahdosta riippumattoman hoidon **terveysvaaran perusteella**
 - Terveysvaaran vuoksi hoidettaessa henkilön tulee olla päihteiden käytön takia välittömässä hengenvaarassa tai saamassa vakavan, kiireellistä hoitoa vaativan terveydellisen vaurion (esim. suonensisäisiä huumeita käyttävän henkilön sepsis tai endokardiitti)
 - [virallis](#)
- Pakkotilalainsäädäntö akuuttitilanteissa kun kyseessä on hengenvaara
 - Hoidosta vastaavan lääkärin arvio kirjallisine perusteluineen
- Mielenterveyslaki **psykoottisten** potilaiden kohdalla
 - Edellyttää psykiatrasta tarkkailujaksoa

Kiitos!

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**